

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВ, ЩО ФУНКЦІОНУЮТЬ В ЕКОНОМІЦІ, ЗАСНОВАНИЙ НА ЗНАННЯХ

© 2014 ПЛІКУС І. Й.

УДК 658.011:330.101

Плікус І. Й. Економічний потенціал підприємств, що функціонують в економіці, заснований на знаннях

Мета статті полягає у дослідженні співвідношення економічних понять, що характеризують ефективну трудову діяльність персоналу підприємства та підходи до оцінки економічного потенціалу підприємства з урахуванням впливу цих складових на цю оцінку. У статті проаналізовано підходи до оцінки економічного потенціалу підприємства і визначено методологічні проблеми даної оцінки. Виходячи з того, що кількісною інтерпретацією можливостей підприємства є його вартість, обґрунтовано, що збільшення вартості підприємства в економіці, заснованої на знаннях, досягається за рахунок людського капіталу. Запропоновано використання моделі реальних опціонів для визначення економічного потенціалу підприємств, функціонуючих в економіці, заснованій на знаннях. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є визначення ступеня впливу складових економічного потенціалу на його оцінку.

Ключові слова: потенціал підприємства, оцінка, економіка знань, вартісноорієнтоване управління

Формул: 5. **Бібл.:** 16.

Плікус Ірина Йосипівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту, Сумський державний університет (вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, 40007, Україна)

E-mail: plikus1201@ukr.net

УДК 658.011:330.101

UDC 658.011:330.101

Пликус И. И. Экономический потенциал предприятий, функционирующих в экономике, основанной на знаниях

Цель статьи – исследование соотношения экономических понятий, характеризующих эффективную трудовую деятельность персонала предприятия на подходы к оценке экономического потенциала предприятия с учетом влияния этих составляющих на оценку. В результате исследования были проанализированы подходы к оценке экономического потенциала предприятия и определены методологические проблемы данной оценки. Исходя из того, что количественной интерпретацией возможностей предприятия является его стоимость, обосновано, что увеличение стоимости предприятия в экономике, основанной на знаниях, достигается за счет интеллектуального капитала. Предложено также использование модели реальных опционов определения экономического потенциала (стоимости) предприятий, функционирующих в экономике, основанной на знаниях. Перспективой дальнейшего исследования является определение степени влияния элементов экономического потенциала на его оценку.

Ключевые слова: потенциал предприятия, оценка, экономика знаний, стоимостноориентированное управление.

Формул: 5. **Библ.:** 16.

Пликус Ирина Иосифовна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов и кредита, Сумской государственной университет (ул. Римского-Корсакова, 2, Сумы, 40007, Украина)

E-mail: plikus1201@ukr.net

Plikus Iryna Yo. Economic Potential of Enterprises That Function in the Knowledge-based Economy

The goal of the article is the study of relation of economic notions that characterise efficient labour activity of enterprise personnel and approaches to assessment of economic potential of enterprises with consideration of influence of these components upon assessment. In the result of the study the article analyses approaches to assessment of economic potential of an enterprise and identifies methodological problems of this assessment. Based on the fact that the quantitative interpretation of enterprise capabilities is its cost, the article shows that increase of the enterprise cost in the knowledge-based economy is achieved by means of the intellectual capital. The article offers to use the model of real options of identification of economic potential (cost) of enterprises that function in the knowledge-based economy. The prospect of the further study is identification of the degree of influence of elements of economic potential upon its assessment.

Key words: enterprise potential, assessment, knowledge economy, cost-oriented management.

Formulae: 5. **Bibl.:** 16.

Plikus Iryna Yo. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance and Credit, Sumy State University (vul. Rymyskogo-Korsakova, 2, Sumy, 40007, Ukraine)

E-mail: plikus1201@ukr.net

У ринкових умовах будь-яке підприємство прагне до ефективної діяльності, до конкурентоздатного і стійкого розвитку, що багато у чому визначається наявністю і використанням економічного потенціалу, котрий, у свою чергу, є предметом оцінки вартості підприємства. Зазначимо, що даному питанню присвячена значна кількість публікацій¹, проте більшість з них не враховує: 1) особливості функціонування в умовах економіці заснованій на знаннях, а саме: основним фактором виробництва є знання [1]; нематеріальний (когнітивний, інтелектуальний, людський та ін.) капітал має більшу роль, ніж матеріальний; у кадровому потенціалі зростає роль людини інтелектуального труда; використовуються принципово інші механізми

¹ У статті [4] нами було проведено аналіз підходів щодо визначення економічного змісту поняття «потенціал підприємства» та його оцінки.

ціноутворення тощо [2, 3]; 2) методики оцінки економічного потенціалу підприємства не враховують вплив нематеріальних факторів² (частку нематеріальних активів), тоді як у США та країнах ЄС спостерігається стійка тен-

² Нематеріальними є фактори, котрі не мають фізичної сутності та конкретного вираження, але завдяки яким підприємство може отримувати дохід і збільшувати свою вартість. До таких факторів належать організаційна структура, інтелектуальна власність, імідж підприємства (гудвіл – «добре ім'я підприємства» – включає його ділову репутацію, взаємини з клієнтами, місцезнаходження, номенклатуру продукції тощо). Ці фактори не відображаються у звітності підприємства, проте є реальним джерелом доходу. При цьому розрахунок гудвіла в бухгалтерському обліку та в практиці експертних оцінок відрізняється. У бухгалтерському обліку гудвіл обчислюється з метою зарахування на баланс після купівлі одного підприємства іншим. Експертна оцінка здійснюється до купівлі з метою визначення реальної ринкової вартості.

денція на підприємствах різних видів діяльності до зростання частки нематеріальних активів³ при одночасному зниженні частки матеріальних активів, оскільки створення вартості в економіці, заснованій на знаннях, відбувається саме за рахунок нематеріальних активів (джерело створення вартості – це знання), основним виробничим ресурсом є інформація, а капітал починає функціонувати не тільки в матеріально-грошовій, але й в інформаційній формі та у формі людського капіталу як основного фактора формування конкурентоздатності підприємства. При цьому, щоб ефективно задіяти ці фактори, необхідно активізувати інноваційну діяльність підприємства, тому що інновації, як продукт інтелектуальної діяльності людського капіталу, формують конкурентні переваги підприємства. Звідси визначним фактором потенційних можливостей підприємства є інноваційний процес розвитку підприємства. Крім того, важливими аспектами є нематеріальні активи, інтелектуальна власність, інтелектуальний капітал, методи управління. При цьому нематеріальні активи та інтелектуальна власність, які раніше розглядалися як витрати, в інноваційних умовах необхідно оцінювати з позиції майбутніх переваг і як фактор збільшення потенційних можливостей. У визначеній мірі це дозволяє вартісна концепція управління підприємством (концепція VBM-управління), виходячи з якої кількісною інтерпретацією можливостей підприємства (потенціалу) є його вартість, а саме: ринкова вартість⁴ буде визначати потенціал підприємства та його здатність до подальшого розвитку [4].

Виходячи з того, що в економіці заснованій на знаннях найважливішу роль у процесах формування потенціалу підприємства відіграють людські ресурси, метою статті є дослідження співвідношення економічних понять, що характеризують ефективну трудову діяльність персоналу підприємства, і підходи до оцінки економічного потенціалу підприємства з урахуванням впливу даних складових на цю оцінку.

Аналізуючи підходи до оцінки економічного потенціалу по різних аспектах [4, 5, 6, 7, 8] і методологічні проблеми, у даному дослідженні щодо оцінки економічного потенціалу в економіці, заснованій на знаннях, будемо виходити з того, що:

- ✦ *по-перше*, підприємство необхідно розглядати, з погляду статичного, динамічного і суб'єктного підходів, що дозволяє побудувати більш повну модель підприємства, що реалізується інтеграційною концепцією та розглядає підприємство як відносно стійку, цілісну і самостійну соціально-економічну систему, яка інтегрує процеси виробництва (реалізації) продукції та відтворення ресурсів у просторі і в часі й зв'язану безліччю відносин із зацікавленими

сторонами, а не тільки з власниками⁵, які мають різні інтереси та цілі. Проте загальна мета для всіх учасників діяльності підприємства, що з'єднує їх різні інтереси, - це збільшення вартості підприємства. Збільшення же вартості підприємства, насамперед, в економіці заснованій на знаннях, досягається за рахунок людського капіталу;

- ✦ *по-друге*, виходячи з того, що оцінка потенціалу проводиться за даними бухгалтерської звітності підприємства, це дозволяє розглядати економічний потенціал підприємства з позиції двох складових: майнової – відображення майнового стану (виробничий потенціал) і фінансової – відображення фінансового стану (фінансовий потенціал). Тобто, економічний потенціал підприємства, з одного боку, розглядається в точки зору ресурсного підходу, як сукупність ресурсів підприємства (у цьому випадку оцінка економічного потенціалу зводиться до визначення вартості наявних ресурсів (активів), а, з іншого, – з погляду результатного підходу, як здатність підприємства ефективно використовувати свої наявні ресурси (така здатність визначається стійким фінансовим станом). Виходячи з цього оцінка ефективності використання економічного потенціалу може здійснюватися показниками, що характеризують оцінку виробничого потенціалу (активи) і фінансового потенціалу⁶. Також необхідно розглядати економічний потенціал підприємства з огляду на динаміку виробництва, стратегічні цілі і наявні ресурси, тобто у ринковому і часовому просторі. Виходячи з цього потрібна оцінка не тільки наявних ресурсів підприємства (статика), але і розвитку підприємства (динаміка). При цьому потенціал розвитку характеризується інноваційним потенціалом, який створює конкурентні переваги, а в економіці заснованій на знаннях створення конкурентних переваг засновано насамперед на використанні інтелектуального капіталу, як складової людського капіталу;
- ✦ *по-третє*, економічний потенціал підприємства – це, з одного боку, сукупність його засобів і можливостей, які можна виявити, що обумовило поділ економічного потенціалу на ідентифіковану та неідентифіковану складову. Ідентифікована складова економічного потенціалу характеризується наявними ресурсами, що можуть бути використані підприємством для досягнення цілей у конкретний момент часу. Нереалізовані можливості підприємства, що не можуть бути обрховані з використанням бухгалтерської звітності, характеризує неідентифікована складова, котра

³ Відзначимо, що поняття «нематеріальні активи» використовується головним чином у бухгалтерському обліку, для економістів єдиним еквівалентом цього поняття є більш широке поняття – інтелектуальний капітал (ІК).

⁴ З одного боку, ринкова вартість урахує принцип найбільш ефективного використання ресурсів, у результаті чого вартість об'єкта оцінки є максимальною, з іншого – ринкова вартість, як еквівалент ринкової ціни капіталу, узагальнює в собі дію факторів техніко-економічного, фінансового, стратегічного характеру, дію нематеріальних факторів (праця може бути розглянута і як нематеріальний фактор підвищення ринкової вартості підприємства), а також кон'єктурних переваг покупців.

⁵ Таким чином, підприємство розглядається як інтегральне ціле, до складу якого входять усі види майна (статичний аспект), призначені для його діяльності, права на нього, які змінюються щодо видів продукції, (робіт, послуг) і методів її виробництва та реалізації, а також джерело доходу (динамічний аспект), одержаного в результаті спільної дії факторів виробництва і зусиль підприємця (суб'єктний аспект) у відповідних конкретних умовах ведення бізнесу [9].

⁶ Фінансовий потенціал підприємства являє собою максимально можливу вартість усіх його ресурсів у межах певної організаційної структури, при використанні котрих підприємство має найбільші прибутки і потенційну фінансову вартість [4].

визначається нематеріальними факторами. З другого, – економічний потенціал – це сукупність потенціалів, кожний з яких відображає можливість використання відповідних ресурсів і реалізацію складових (функціональну структуру). При цьому всі функціональні складові економічного потенціалу зв'язані між собою і впливають на ефективну реалізацію економічного потенціалу підприємства. Тому збалансованість його функціональних складових є основною умовою його реалізації. Однак в економіці, заснованій на знаннях, найважливішу роль у процесах формування потенціалу підприємства відіграють людські ресурси⁷, а це, у свою чергу, потребує дослідження співвідношення таких економічних понять, як «людський капітал», «людський потенціал», «трудова потенція», «інтелектуальний капітал», що характеризують ефективну трудову діяльність персоналу підприємства та підходи до оцінки економічного потенціалу підприємства з урахуванням впливу⁸ вказаних складових на цю оцінку.

У економіці, заснованій на знаннях, якісні перетворення праці і капіталу приводять до виникнення людського капіталу⁹. На рівні підприємства можна говорити про людський капітал працівника – це інтелектуальна здатність працівника знаходити нові та більш прибуткові сфери застосування капіталу (фізичного і грошового), що знаходиться в його розпорядженні, а також своєї праці¹⁰. З людським капіталом пов'язують *людський потенціал*, що характеризує його максимальні можливості в досягненні різних матеріальних і духовних цінностей. При цьому деякі

⁷ Під людськими ресурсами, на наш погляд, необхідно розуміти сукупність джерел можливостей підприємства і факторів актуалізації його потенціалу, зв'язаних з людьми і невіддільних від їхньої людської сутності. Таким чином, категорія «людські ресурси» є наслідком розгляду людей в аспекті їхньої участі в процесах продукування результатів діяльності підприємства як виробничої системи, при цьому люди, що приймають участь у даних процесах, є фізичними носіями усіх властивостей і характеристик розглянутого виду ресурсів [10].

⁸ Наприклад, праця, знання, досвід працівників тощо як фактор впливу на ринковий потенціал, з одного боку, становлять інтелектуальну власність як частину ринкової вартості підприємства (враховується як нематеріальні фактори та обліковується як нематеріальні активи), а з другого – потребують витрат на відновлення (людський капітал при оцінці економічної доданої вартості враховується з позиції витрат).

⁹ Який розглядається в науковій літературі як на рівні підприємства, так і на рівні регіону і держави.

¹⁰ Не слід ототожнювати людський капітал тільки з індивідуальними здібностями людини. Він відрізняється від індивідуальних здібностей (індивідуальні здібності стають людським капіталом лише в тому ступені, у якому вони можуть приносити своєму власнику прибуток, пропорційний прояву цих здібностей) – так само, як капітал відрізняється від майна. Людський капітал – це наявний у кожного працівника запас знань, навичок і мотивів, необхідних для його діяльності, тобто людський капітал розглядається як система характеристик, що визначають здатність людини до праці і потребують інвестицій. До складових людського капіталу відносять: капітал утворення (загальна і професійна підготовка); капітал здоров'я (природний і придбаний рівень здоров'я); капітал культури (споживчі і духовні потреби); соціально-психологічні характеристики (менталітет, психологічні характеристики) [11].

науковці між «людським капіталом» і «людським потенціалом» ставлять знак рівності (в обох випадках розглядається людина з визначеною освітою, здоров'ям, вихованням, мотиваційними перевагами), але поняття «людський капітал», у більшій мірі, відноситься до економічної діяльності, тоді як «людський потенціал» – це більше соціологічне поняття. Перетворення людського потенціалу в людський капітал¹¹ відбувається під впливом таких факторів, як мотивація та якість знань. У зв'язку з цим деякі фахівці вважають, що людський потенціал це людський капітал плюс соціально-економічні умови його формування, розвитку і використання. Частина людського потенціалу, що характеризує в загальному випадку можливість участі персоналу підприємства у виробництві, є трудовим потенціалом. Відмінність понять людського і трудового потенціалу знаходиться в способах реалізації цих потенціалів¹². Між трудовим і людським потенціалом існує залежність. З одного боку, людський потенціал характеризує можливість людини не тільки до трудової діяльності, але і його індивідуальні досягнення в різних сферах життя. З іншого, – трудовий потенціал дозволяє одержати більший дохід і забезпечити рист людського капіталу.

Також зазначимо, що в економіці, заснованій на знаннях, спостерігається актуалізація інтелектуальної складової людського потенціалу, що привело до виділення інтелектуального капіталу, під яким розуміють сукупність інтелектуальних активів підприємства, виражених у клієнтському, структурному (інтелектуальна власність), людському, організаційному, соціальному капіталі, що використовуються для одержання доходу та впливають на вартість підприємства,

Вартість підприємства, за концепцією EVA, може бути розрахована за формулою (1):

$$V = IC_p + \sum_{t=1}^{t=n} \frac{EVA_{t,p}}{(1+WACC_t)^t} + \sum_{t=1}^{t=n} \frac{EVA_{t,f}}{(1+WACC_t)^t}, \quad (1)$$

де $EVA_{t,p}$ – додана вартість наявними активами;
 $EVA_{t,f}$ – додана вартість майбутніми активами;
 $WACC_t$ – середньозважена ціна капіталу;
 IC_p – вартість інвестованого капіталу в наявні активи.
 Вартість інвестованого капіталу (IC) у наявні активи визначається показником B_t (*book value*) – вартість чистих активів – і дорівнює

$$IC = B_t = AT - PN, \quad (2)$$

де AT – активи підприємства (*total assets*);
 PN – безпроцентні поточні зобов'язання за балансом (*non percent liabilities*).

При цьому $AT - PN$ дорівнює власному капіталу (якщо фінансування проекту здійснюється повністю за рахунок коштів акціонерів) і відповідно

¹¹ Основним у понятті «людського капіталу» є поняття «капіталу» як зростаючої вартості. З цих позицій людина розглядається як об'єкт, що у результаті інвестицій в нього є економічним об'єктом з визначеною вартістю, але при цьому він поки тільки є потенціалом, капіталом же людина стає тільки тоді, коли інвестиції починають працювати і приносити прибуток, тобто стає суб'єктом економічної діяльності.

¹² Реалізація трудового потенціалу обмежена сферами виробництва (і в цьому випадку під трудовим потенціалом розуміють людський капітал, поняття використовуються як тотожні), а людський потенціал реалізується в різних видах діяльності, у тому числі і дозволі [13, 14].

$$(FA + WC) = E \text{ або } (BM + NA + WC) = E, \quad (3)$$

де E – власний капітал;
 FA – необоротні активи;
 BM – основні засоби;
 NA – нематеріальні активи;
 WC – робочий капітал.

У бухгалтерському обліку інвестований капітал (IC) – це усі активи підприємства, тоді

$$IC = E + LTD + STD, \quad (4)$$

де LTD – довгострокові зобов'язання;
 STD – короткострокові зобов'язання.
 Тоді вартість підприємства буде

$$V = (E + LTD + STD) + \sum_{t=1}^{t=n} \frac{EVA_{t,p}}{(1+WACC_t)^t} + \sum_{t=1}^{t=n} \frac{EVA_{t,f}}{(1+WACC_t)^t} \quad (5)$$

Проте необхідно мати на увазі, що джерелом вартості підприємства в економіці, заснованій на знаннях, а саме додаткового доходу є не тільки чисті активи, як правило, цей дохід отримується за рахунок інтелектуального капіталу¹³, тобто факторів, що не враховані у вартості чистих активів, а саме: нематеріальних факторів, які можуть бути розглянуті як інноваційні фактори формування економічного потенціалу підприємства [15], тому що є результатом розвитку інформаційних технологій, інтелектуальної власності, нововведень у маркетингу, фінансах, організації виробництва тощо. Однак людський капітал, як складова інтелектуального капіталу, при оцінці економічної доданої вартості (EVA) розглядається тільки з позиції витрат, а виходячи з того, що стратегія розвитку підприємства перетворює нематеріальні ресурси в капітал і критерій віднесення ресурсів до капіталу – це цінність для реалізації стратегії підприємства, то все, що відноситься до інтелектуального капіталу буде капіталом тільки в межах загальної стратегії розвитку підприємства [16, с. 35]. Тоді вартість підприємства, отриману за рахунок інтелектуального капіталу (інновацій) буде визначати різниця між ринковою вартістю підприємства та вартістю матеріальних активів. Цю вартість можна визначити за моделлю оцінки реальних опціонів (Блека – Шоулза). При цьому необхідно мати на увазі, що модель реальних опціонів не дає абсолютної вартості нематеріальних активів, вона лише вказує, на скільки збільшиться вартість підприємства при ефективному використанні нематеріальних активів, тобто дозволяє визначити цінність потенціалу, спрямованого на управління нематеріальними активами¹⁴. Тобто ціна опціону буде відображати справедливую оцінку можливості підприємства ефективно використовувати (невід'ємні не відчужені) нематеріальні активи для отримання надприбутку.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, відмітимо, що вартість підприємства – це реально вкладені у підприємство інвестиції (сукупні чисті активи та інвестиції) і економічний прибуток, отриманий з урахуванням конкурентних переваг і нематеріальних активів (інтелектуального капіталу), не врахованих у бухгалтерській звітності, тому ринкова вартість підприємства

¹³ А саме – людського капіталу.

¹⁴ Більш детально ми розглядали ці питання у роботі [15].

відрізняється від її балансової вартості. Ця різниця у вартості отримується за рахунок інтелектуального капіталу (інновацій) і може бути визначена за моделлю оцінки реальних опціонів, яка дозволяє визначити цінність потенціалу спрямованого на управління нематеріальними активами. Тобто ціна опціону буде відображати справедливую оцінку можливості підприємства ефективно використовувати (невід'ємні не відчужені) нематеріальні активи для отримання надприбутку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Клейнер Г. Б. Знання об управленні знаннями / Г. Клейнер // Вопросы экономики. – 2004. – № 1. – С. 151 – 155.
2. Щербин В. К. Когнитивный капитализм или государственная экономика знаний? (социальные последствия цивилизационного выбора) / В. К. Щербин // Социология. – 2010. – № 1. – С. 16 – 33.
3. Семенова М. Каким видится будущее: место знаний в экономике будущего и наше место в экономике знаний / М. Семенова, М. Шиверских [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.buk.irk.ru/exp_seminar/4/doc2.pdf
4. Плікус І. Й. Потенціал підприємства, його оцінка й трансформація: економічна та бухгалтерська інтерпретація / І. Й. Плікус // Фінанси України. – 2012. – № 4. – С. 91 – 105.
5. Валеева Ю. С. Диагностика производственно-финансового потенциала промышленного предприятия / Ю. Валеева, Н. Исаева // Экономический анализ: теория и практика. – 2007. – № 1 (82). – С. 27.
6. Добикіна О. К. Потенціал підприємства : формування та оцінка / О. Добикіна. – К.: ЦУЛ, 2007. – С. 97.
7. Фомин П. А. Особенности оценки производственно-го и финансового потенциала промышленного предприятия / П. Фомин, М. Старовойтов [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cfn.ru/>
8. Грошев И. В. Проблемы оценки экономического потенциала предприятия: трудовой потенциал / И. Грошев, Е. Уланов // Вопросы оценки. – 2005. – № 1. – С. 10.
9. Плікус І. Й. Методологічні проблеми оцінки діяльності підприємств / І. Плікус // Сучасний бухгалтерський облік, аналіз і аудит : галузевий аспект [колективна монографія] : Дніпропетровськ : ДУ, 2013. – С. 220 – 229.
10. Карпенко Е. Оценка величины потенциала предприятия, порождаемого его человеческими ресурсами / Е. Карпенко // ЭКОБЕСТ. – 2003. – № 3. – С. 314 – 326.
11. Чатченко Т. В. Людський капітал як основа соціально-економічного розвитку / Т. Чатченко // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія: Філософія. Культурологія. Політологія. Соціологія. – 2010. – Т. 23 (62). – № 2. – С. 181 – 185.
12. Ощепков В. М. Формирование стоимости компании на основе оценки ее нематериальных активов / В. Ощепков // Проблемы теории и практики управления. – 2007. – № 11. – С. 32.
13. Шамилева Э. Э. Экономический подход к оценке трудового потенциала / Э. Шамилева, М. Танцюра // Экономика управления. – 2006. – № 5. – С. 46 – 48.
14. Ким М. Н. Трудовой потенциал: формирование, использование, управление: учебное пособие / М. Ким. – Х.: ХНУ им. В. Н. Каразина, 2003. – 250 с.
15. Плікус І. Й. Концепція вартісно-орієнтованого управління та можливості її використання при санації підприємств / І. Й. Плікус // Фінанси України. – 2011. – № 1. – С. 108 – 121
16. Макаров А. М. Измерение интеллектуального капитала организации // Сборник Института экономики и управления Удмурдского госуниверситета. – 2004. – С. 35.

REFERENCES

- Chatchenko, T. V. "Liudskiy kapital yak osnova sotsialno-ekonomichnoho rozvytku" [Human capital as a basis for socio-economic development]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu im. V. I. Vernadskoho. Seriya: Filosofia. Kulturolohiia. Politolohiia. Sotsiolohiia*, vol. 23 (62), no. 2 (2010): 181-185.
- Dobykina, O. K. *Potentsial pidpriemstva : formuvannia ta otsinka* [Potential Company: development and evaluation]. Kyiv: TsUL, 2007.
- Fomin, P., and Starovoytov, M. "Osobennosti otsenki proizvodstvennogo i finansovogo potentsiala promyshlennogo predpriiatia" [Features estimation of industrial and financial capacity of the industrial enterprise]. <http://www.cfin.ru/>
- Groshev, I., and Ulanov, E. "Problemy otsenki ekonomicheskogo potentsiala predpriiatia: trudovoy potentsial" [Problems of assessing the economic potential of the company : labor potential]. *Voprosy otsenki*, no. 1 (2005): 10-.
- Karpenko, E. "Otsenka velichiny potentsiala predpriiatia, porozhdaemogo ego chelovecheskimi resursami" [An estimate of the potential of the company generated its human resources]. *EKO-VEST*, no. 3 (2003): 314-326.
- Kleyner, G. B. "Znaniia ob upravlenii znaniiami" [Knowledge about knowledge management]. *Voprosy ekonomiki*, no. 1 (2004): 151-155.
- Kim, M. N. *Trudovoy potentsial: formirovanie, ispolzovanie, upravlenie* [Labor potential: the formation, use, management]. Kharkiv: KhNU im. V. N. Karazina, 2003.
- Makarov, A. M. "Izmerenie intellektualnogo kapitala organizatsii" [Measuring intellectual capital of the organization]. *Sbornik In-stuta ekonomiki i upravleniia Udmurtskogo gosuniversiteta* (2004): 35.
- Oshchepkov, V. M. "Formirovanie stoimosti kompanii na osnove otsenki ee nematerialnykh aktivov" [Formation of the company's value based on the evaluation of its intangible assets]. *Problemy teorii i praktiki upravleniia*, no. 11 (2007): 32-.
- Plikus, I. I. "Metodolohichni problemy otsinky diialnosti pidpriemstv" [Methodological problems in the evaluation of companies]. In *Suchasnyi bukhhalterskyi oblik, analiz i audyt: haluzevyi aspekt*, 220-229. Dnipropetrovsk: DU, 2013.
- Plikus, I. I. "Kontseptsiiia vartisno-orientovanoho upravlinnia ta mozhlyvosti ii vykorystannia pry sanatsii pidpriemstv" [The concept of value-based management capabilities and its use in rehabilitation companies]. *Finansy Ukrainy*, no. 1 (2011): 108-121.
- Plikus, I. I. "Potentsial pidpriemstva, ioho otsinka i transformatsiia: ekonomichna ta bukhhalterska interpretatsiia" [The potential of the company, its assessment and transformation: economic and accounting interpretation]. *Finansy Ukrainy*, no. 4 (2012): 91-105.
- Shamileva, E., and Tantsiura, M. "Ekonomicheskii podkhod k otsenke trudovogo potentsiala" [Economic approach to the assessment of labor potential]. *Ekonomika upravleniia*, no. 5 (2006): 46-48.
- Semenova, M., and Shiverskikh, M. "Kakim viditsia budushchee: mesto znaniy v ekonomike budushchego i nashe mesto v ekonomike znaniy" [What would the future: a place in the knowledge economy of the future and our place in the knowledge economy]. http://www.buk.ir.k.ru/exp_seminar/4/doc2.pdf
- Shcherbin, V. K. "Kognitivnyy kapitalizm ili gosudarstvennaia ekonomika znaniy? (sotsialnye posledstviia tsivilizatsionnogo vybora)" [Cognitive capitalism or state knowledge economy? (social consequences of civilizational choice)]. *Sotsiologiya*, no. 1 (2010): 16-33.
- Valeeva, Yu., and Isaeva, N. "Diagnostika proizvodstvenno-finansovogo potentsiala promyshlennogo predpriiatia" [Diagnosis of industrial and financial capacities of the industrial enterprise]. *Ekonomicheskii analiz: teoriia i praktika*, no. 1 (82) (2007): 27.